

TREĆE POGLAVLJE

Nacionalne ideologije

Kultura je od ključnog značaja za napredak i jačanje nacije. To su elite nacionalnih država jugoistočne Evrope shvatile i mnogo su truda uložile da na svaki kulturni proizvod utisnu nacionalni pečat. Nacionalizacija kulture obuhvata ne samo sistematsko promišljanje o naciji, razvoju nacionalnih slika o sebi samima i stereotipa već i primjenu raznih nacionalnih simbola.

U ovom poglavlju bavit ćemo se samo nekima od njih. Zastava, grb i himna su obilježja državnosti, a građani se uče da se s tim simbolima poistovjećuju. Tokom vremena, svaka država počela je slaviti jedan ili više nacionalnih praznika koji predstavljaju najveće nacionalne događaje. Historija se pokazala kao nepresušni izvor simbola i heroja. Intelektualci i političari prisvojili su različite historijske trenutke i ličnosti i iskoristili ih za to da prošlost predstave u skladu s vlastitim trenutnim interesima i zamislama. Većina nacionalnih heroja dolazi iz daleke prošlosti, ali ima i onih koji pripadaju savremenosti. Njihova je uloga da u doba mira podstaknu osjećanje nacionalnog ponosa, a u vrijeme rata da jačaju koheziju i posvećenost nacionalnim ciljevima. Od kraja XIX. stoljeća svaka evropska nacija imala je makar jednog nacionalnog pjesnika, jednog nacionalnog slikara ili vajara i, naravno, nacionalnu narodnu kulturu koja obuhvata narodnu književnost i narodne nošnje.

Kulinarstvo i sport također korišteni su za jačanje nacionalnog jedinstva i ponosa kod građana. Odnosi među nacijama nisu bili ograničeni samo na simboličko nadmetanje. Politički sukobi često su izbijali u modernoj Evropi, kao i u jugoistočnoj Evropi koja, zbog svojih nestabilnih država i mnogobrojnih teritorijalnih pretenzija nije bila izuzetak. Stoga je priprema za rat bila jedan od ključnih ciljeva nacionalne ideologije. Nacionalni panteoni bili su puni političkih vođa i ratnih heroja.

Pažnja nije posvećivana samo odraslim muškarcima, već i ženama i djeci koji su našli svoje mjesto u borbi za nacionalne ciljeve. Žene i djeca posmatrani su kao nevini i nesebični, te je njihovo uključivanje u borbu za ostvarenje nacionalnih ciljeva djelovalo kao ključni dokaz da ti ciljevi, kao i čitava nacionalna borba, jesu opravdani i vrijedni. Žene kao majke i vaspitačice djece, i djeca kao budući građani i vojnici, tako su dobili veliki značaj u širenju uvjerenja da je budućnost nacije svijetla i sigurna.

IIIa. Šta je nacija?

III-1. Prava i obaveze rumunske nacije, po shvatanju pjesnika i političara Dimitrija Bolintineanu (1869.)

Rumuni su nacija; nacija je narod i sve klase koje ga čine i zajedno žive po istim zakonima i običajima i govore istim jezikom. Svaka nacija ima karakter po kojem se razlikuje od svih drugih. Kao što pojedinac ima prava i dužnosti u društvu u kojem živi, tako i nacija ima prava i dužnosti prema samoj sebi i drugim nacijama; njena prava su zapravo njene dužnosti.

Najuzvišenije pravo nacije je njeno pravo da upravlja sobom na način koji sama odabere, i da se održi; nacija uvijek ima pravo, oslanjajući se na vlastite snage, da odbije svaku vrstu napada izvana; njeno treće pravo je pravo da slobodno i u potpunosti razvije svoje sposobnosti, sve dok njihova primjena ne šteti interesima drugih nacija. Prva dužnost nacija, to jest jedne nacije u odnosu na sve ostale, dužnost u kojoj se sažimaju sve ostale njene dužnosti, jeste dužnost da se njeni pripadnici međusobno vole i pomažu...

Bolintineanu, II, str. 501.

NACIONALNE IDEOLOGIJE

Dimitrije Bolintineanu (1819.-1872.), rumunski pjesnik, pisac i političar. Rođen u vlaškoj porodici porijeklom iz Makedonije, učestvovao je u vlaškom revolucionarnom pokretu četrdesetih godina XIX. stoljeća, bio član privremene vlade i pokrenuo novine *Puporul Suveran* (Suvereni narod). U nekoliko navrata 1863. i 1864. godine bio je ministar vanjskih poslova i ministar vjera i obrazovanja.

Koji elementi, po mišljenju autora ovoga teksta, određuju jednu naciju? Uporedi to s definicijom riječi „nacija“ koju ćeš naći u rječniku. Koja su, po mišljenju autora, najvažnija prava jedne nacije?

III-2. Objašnjenje šta je narod prema jednom srpskom udžbeniku (1870.)

Svaki čas čitam u novinama, u knjigama, i svaki dan se čuje u razgovoru ime narod, i svaki čas nam valja spomenuti, da smo i mi narod, i da se zovemo srpski narod. Za to, kad su jednom prilikom u kući Radosavljevoj pomenute te reči srpski narod, upita ga njegov sin, šta je to narod, šta su to Srbi? I o tome su se posle toga ovako razgovarali.

Otac: Znaš li ti, sinko, kazati mi šta je to porodica?

Sin: Znam, oče! Porodica zovu se deca sa svojim ocem i materom.

Otac: A kad otac ima braće, a mati sestara, pa oni opet imaju svoje dece – nije li i to porodica?

Sin: Jeste, oče, i to. Sve je to zajedno porodica. [...]

Otac: E, to je ono što mi treba, da ti kažem šta je to narod. Hiljadama i hiljadama onakih porodica kao što smo ih videli, rasute su na daleko i na široko po brdima i dolovima, oko reka i pokraj mora, po dobrim i po lošim zemljama na celoj zemlji našoj. Sva ta grdna gomila ljudi ne govori sve jednim jezikom da bi se razumela. S toga su svi ljudi ovoga sveta podeljeni na gomilice koja se svaka svojim načinom razumevaju, svaka svoj jezik govore. Dakle koliko god ima tih gomila koje govore tako da se s drugom gomilom ne mogu razumeti, one se zovu narodom. [...]

Otac: Narodi se poznaju po jeziku. Koliko god hiljada porodica govore jedan jezik i razumeju se, one čine narod. Na primer, kad ti odavde pođeš, možeš znati lako dokle se prostire narod u kome smo i mi.

Idi na sever, na zapad, na istok i jug, pa kud god budeš putovao, dokle god čuješ da se ovako govori kao kod nas, ili da ih ti možeš lepo razumeti, to je sve jedan narod.

Ali ima još nešto čime se odlikuje narod. Da ti, na primer, pođeš daleko odavde, video bi dosta ljudi koji ne samo ne govore naš jezik, nego i ne ponose se Milošem Obilićem, ne pevaju Kraljevića Marka, ne slave naših slava, ne idu crkvama na sabore, ne žale za Kosovom našim. Često i ne znaju nikako za to. Ljudi dakle koji govore jedan jezik, koji veruju u jedan ponos narodni i svud se jedan drugog sećaju, koji imaju jedne iste običaje, zovu se narod.

Sin: I takih naroda ima dosta na zemlji, je li, oče!

Otac: Dosta, sinko! I svaki ima svoje ime. Čim narod – tim jezik; čim jezik – tim ime!

Koji ovaj naš jezik govore zovu se Srbi, a drugih ima nebrojeno. Blizu su nama: Bugari, Rumuni ili Vlasi, Mađžari, Slovenci, Talijanci, Nemci i tako ih ima vrlo mnogo na ovoj zemlji našoj.

Sin: To, oče, svaki narod ima svoje ime onako kao svaki čovek. [...]

Pa posle, kad su više naroda ovako u srodstvu po jeziku i običajima, kao što ti govorim za nas, Bugare, Slovence, Čehe, Poljake, Ruse i još dva tri, onda se oni smatraju kao jedna porodica, jedno veliko pleme.

To pleme i srodstvo u kom smo mi, zove se pleme slovensko. A od toga plemena slovenskoga, mi (Srbi i Hrvati), Bugari i Slovenci, zovemo se južnim Slovenima ili Jugoslavenima, za to što mi živimo na jugu, a ostali su Sloveni na sever i istok od nas.

Srpska, I, str. 9.-17

Koje su glavne osobine nacije prema objašnjenju u ovom udžbeniku? Koji su specifični elementi srpskog nacionalnog identiteta? Koji su glavni edukativni ciljevi ovoga teksta? Šta misliš o ovde ponuđenom objašnjenju? Uporedi to s današnjim definicijama koje se mogu naći u nastavnim programima za građansko obrazovanje.

III-3. Određenje nacije po Ziji Gokalpu (1923.)

Šta je, dakle, nacija? Šta nas to povezuje jače od rasnih, etničkih, geografskih, političkih sila, pa čak i same volje? Sociologija dokazuje da taj odnos počiva na obrazovanju, vaspitanju i kulturi – drugim riječima, osjećanju [...]. Jasno je da nacija nije rezultat okupljanja na rasnoj, etničkoj, geografskoj, političkoj osnovi, ili pak na osnovu puke volje. Naciju čine ljudi koji imaju jednako obrazovanje, koji su prihvatili isti jezik, vjeru, moral i estetiku [...]. Stoga je uzalud tražiti genealogije u svojoj naciji. Mi tražimo samo nacionalno obrazovanje, vaspitanje i ideale.

Gökalp, str. 11.-15.

Uporedi ovaj tekst sa II-39: koji element pisac izdvaja kao karakterističan za nacionalnu grupu? Kakvu ulogu on daje obrazovanju?

III-4. Poimanje nacije kod Mustafe Kemal-paše

A. Značaj religije tokom rata (1920.)

Opći princip je sljedeći: različiti poklonici islama koji žive u područjima unutar naših nacionalnih granica jesu zaista naša braća koja međusobno poštuju etnička, regionalna i etička prava. Stoga mi ne želimo da učinimo bilo šta protiv želja tih ljudi. Ukoliko smo u nešto potpuno uvjereni, onda smo uvjereni u to da u okvirima naših nacionalnih granica Kurdi, Turci, Lazi, Kirgizi i tako dalje, svi ti islamski elementi, imaju zajedničke interese i odlučni su da delaju zajedno. I mi isto tako gledamo na stvari. Srčano se zalažemo za bratsko i vjersko jedinstvo. Stoga nikada nemojte sumnjati [...] da Laz ili Kurd neće glasati za našu stvar kada se od njega to zatraži [...]

Ozturk, str. 196.-197.

B. Kultura (1922.)

Narodi Turske, raso, vjerski i kulturno ujedinjeni, puni su međusobnog poštovanja, žrtvuju se jedan za drugoga, i čine društveno tijelo koje ima zajedničku sudbinu i zajedničke interese.

Atatürk'un, str. 52.

C. Jedinstvo (1924.)

Kako smo uočili, sljedeći prirodni i historijski fenomeni imaju ulogu u formiranju turske nacije:

- 1 – jedinstvena politička organizacija
- 2 – jedan jezik
- 3 – jedna teritorija
- 4 – jedna rasa i jedno porijeklo
- 5 – historijska srodnost
- 6 – moralna i etnička srodnost

Sve ovo postoji u turskoj, ali ne u potpunosti i kod drugih nacija. Uopćenije govoreći, da bismo neku zajednicu nazvali „nacijom“ potrebno je da svi, ili barem neki od navedenih uvjeta budu ispunjeni.

Atatürk'un, str. 70.

D. Uopćavanje i pojednostavljivanje (1929.)

Hajde da napravimo definiciju koja bi, koliko god je to moguće, odgovarala svakoj naciji. Oni koji posjeduju: bogatu riznicu sjećanja, iskrenu želju i saglasnost da žive zajedno, zajedničku volju da se brani zajednička baština, čine zajednicu koja se naziva „nacija“. U skladu s tim, ukoliko kažemo da zajednica koju čine pripadnici jedne kulture jeste „nacija“, onda samo navodimo najkraću definiciju „nacije“.

Atatürk'un, str. 48

Šta misliš, zašto postoji toliko mnogo definicija i mogućnosti definiranja nacija? Možeš li pojedine Atatürkove definicije povezati s određenim historijskim situacijama koje su mogle uticati na njegovo poimanje nacije? Možeš li ti sam/a da ponudiš neku definiciju?

IIIb. Samoodređenje

III-5. Biti Bugarin- pjesma *Bugarin sam* Ivana Vazova (1917)

Bugarin sam i jak
Bugarska me majka rodila
Zbog tolikih ljepota i dobara
Volim zavičaj svoj

Bugarin sam i volim
Naše planine tako zelene
I što me Bugarinom zovu
Najveća radost je meni

Ja sam slobodan Bugarin
U zemlji slobode ja živim
Sve što je Bugarsko
Ja slavim, gledam, čuvam i cijenim

Bugarin sam i sazrijevam
U velikim danima u vremenu slavnom
Ja sin sam zemlje tako divne
Ja sin sam iz plemena hrabrih.

Vazov, str. 7

Ivan Vazov (1850-1921) bio je bugarski pisac, pjesnik i političar, poznat kao "patrijarh bugarske književnosti". Rodjen je u Sopotu u bugarskoj Dolini ruža, emigrirao je u Rumuniju i Rusiju, i bio je uključen u bugarski oslobodilački pokret. Njegova prva poema bila je *Borba*, tokom rata iz 1877-1878 objavio je knjigu *Spasenje*, a nakon formiranja bugarske države podsjetio je na vrijeme osmanske vladavine u znamenitom bugarskom romanu *Pod jarmom*. Tokom balkanskih ratova i I. Svjetskog rata objavio je veći broj nacionalističkih pjesama (vidi Čitanku 3. *Balkanski ratovi*, tekstove II-5 i V-17). Pjesma *Bugarin sam* uči se u svim bugarskim osnovnim školama.

III-6. Biti Albanac – mišljenje Paška Vase (1879.)

Bili oni muslimani, pravoslavci ili katolici, Albanci su, uvjereni smo, isto kao i prije trideset stoljeća, najstariji evropski narod, rasa koja je najmanje izmiješana sa ostalim poznatim rasama; to je nevjerovatan i neobjašnjiv fenomen, ali ta se rasa oduprla vremenu koje sve uništava i mijenja, uspjela je da sačuva jezik, iako nije imala književnost ili razvijenu civilizaciju i, povrh toga, uspjela da sačuva svoj izvorni i karakteristični profil a da pritom ne bude nedruželjubiva, i da u svome ponašanju ne ispoljava podozrenje prema vjerovanjima i ritualima religija koje je primila tokom pobjedničkog hoda kroz stoljeća.

Vasa, str. 22.

Paško Vasa (1825.-1892.), istaknuti albanski pisac i državnik XIX. stoljeća, rođen u Skadru. Poslije mladalačkih avantura (učestvovao je u revoluciji u Italiji 1848. godine), ušao u državnu službu Osmanskog carstva i na kraju postao namjesnik Libana. Bio je lojalan službenik Carstva, ali je istovremeno osnovao nekoliko albanskih kulturnih društava i na albanskom objavio mnoštvo tekstova o albanskom jeziku, historiji i politici. Njegov politički cilj nije bio stvaranje nezavisne Albanije, već okupljanje svih koji na teritoriji Osmanskog carstva govore albanskim jezikom u jednu administrativnu jedinicu (vilajet) koja će imati izvjesni stepen autonomije.

➤ Sl. 11. Nacija u slikama – slovenačka razglednica (početak XX. stoljeća)

Sl.

➤ Sl. 12. Nacija u slikama – rumunska razglednica (početak XX. stoljeća)

Sl.

România, str. 55.

Ovo je jedna od niza razglednica koje prikazuju Rumune u tradicionalnoj nošnji i pri svakodnevnim poslovima.

Uporedite ove dvije razglednice. Može li motiv s razglednice doprinijeti jačanju nacionalnog identiteta? Ako može, kako?

III-7. Biti Turčin – mišljenje dr. Rize Nura (1932.)

Turska nacija jedna je od Bogu najmilijih nacija. Mudrost, heroizam, znanje i umjetničke sposobnosti njoj su date više no ijednoj drugoj. I prije i poslije Hrista mi smo stvorili mnogo civilizacija na prostoru od Kineskog mora pa sve do Balkana, Egipta, Maroka. Stoga, zbog vrijednosti koju ima dragulj sposobnosti u turskoj krvi [...].

Nur, str. 523.

III-8. Biti Slovenac – Dimitrije Rupel o naravi Slovenaca (1987.)

U prošlosti je, čini se, vjersko preobraćanje bilo glavno oruđe oslobođenja Slovenaca. Preobraćanje znači promijeniti boga, svece, moral i kulturu. Ono je društveni prevrat koji mijenja vrijednosti, ideje, pravila i zakone. Preobraćanje iz jedne vjere u drugu karakterizira Slovence od samog početka. [...] Nijedno veliko preobraćanje nije gurnulo Slovence unazad. Naprotiv, zahvaljujući njima mi smo opstali i napredovali. S druge strane, život pun preobraćanja znači i stvaranje posebnog mentaliteta ili nacionalnog duha.

Taj bismo mentalitet provizorno mogli nazvati duhom prilagodljivosti, kompromisa i potiskivanja, ali i racionalnosti i otvorenosti. U politici su Slovenci često pravili samo male korake, neprijatna savezništva i bili fleksibilni, zbog čega su povremeno trpjeli oštra moralna prebacivanja. Zbog takvog mentaliteta oni često pate od osjećaja rezignacije, koja ih nagoni i da napuste svoju zemlju, a imaju i visoku stopu samoubistava.

Stokes, str. 281

Dimitrije Rupel, slovenački intelektualac i političar. Rođen 1946. godine, studirao književnost i sociologiju, bio vanredni profesor na Univerzitetu u Ljubljani. Tokom osamdesetih uređivao kritički usmjerene časopise Problemi i Nova revija, zalagao se za slovenačku nezavisnost i januara 1989. godine postao predsjednik Slovenačkog demokratskog saveza. SDU je bio dio opozicione koalicije DEMOS koja je u aprilu 1990. godine pobijedila na prvim višestranačkim izborima u Sloveniji. Poslije tih izbora on je postao jedan od vodećih slovenačkih političara i u dva navrata ministar vanjskih poslova.

Pokušaj u prethodna četiri teksta umjesto zamjenice „mi“ umetnuti odrednicu tvog nacionalnog identiteta. Da li pronalaziš neke zajedničke elemente? Napravi spisak zajedničkih elemenata i razlika.

III-9. Sjećanja Georga Jonesku-Giona (1889.) – rumunski seljaci ne poistovjećuju se sa svojom nacijom

Ko se ne sjeća da si još prije nekoliko godina mogao da pitaš seljaka: „Šta si ti?“, a da ti on, češkajući se po glavi, odgovori uz ponizni smiješak: „Pa, gospodine, šta bi trebalo da budem? Ja sam, kao i svi kršćani, kršćanin koji stoji pred Bogom“. A ako ga pitaš, govoreći njegovim rječnikom: „Pobogu, rođače, zašto kažeš samo kršćanin? Kršćanin! Pa i Bugar je kršćanin... i Moskovljanin, i Grk... Ti si kršćanin, ali si i još nešto, zar ne? Zar ne osjećaš da si po svojim precima Rumun, Rumun zelen kao hrast, sa snažnim rukama koje će poraziti neprijatelje.“ „Pa, gospodine“, odgovorit će ti seljak, „ne razumijem se ja u te stvari, vi govorite kao iz neke knjige...“

Ionescu-Gion, str. 16.-17

NACIONALNE IDEOLOGIJE

Georg Jonesku-Gion (1867.-1904.), dosta objavljivao kao novinar i historičar. Studirao u Briselu i Parizu, i radio kao srednjoškolski profesor francuskog i historije, da bi kasnije postao glavni inspektor za srednjoškolsko obrazovanje. Ovo je odlomak iz govora na skupu održanom u bukureštanskom Atenaumu.

Kako je ovdje predstavljena razlika između vjerskog i nacionalnog identiteta?

Šta je Jonesku-Gionu važnije? Zašto je krajem XIX. stoljeća nacionalni identitet postao važniji od vjerskog? Možeš li uočiti vezu između toga i stvaranja nacionalne države?

III-10. Doživljaj H. N. Brailsforda (1905.) – u Makedoniji se ne poistovjećuju sa svojom nacijom

Sjećanje na prošlost je potpuno iščililo i seljanima je ostalo samo nejasno predanje kako su njihovi preci nekada davno uživali u slobodi. U jednom zabačenom seocetu u blizini Ohrida, u kome nema ni učitelja ni svećenika i čiji nijedan stanovnik ne umije da piše i čita, razgovarao sam s nekoliko dječaka da bih vidio koliko oni znaju o svojoj prošlosti. Odveo sam ih na osamljeno i neobično zaobljeno brdo na čijem vrhu su ruševine utvrđenja bugarskog cara, koji se nadvijaju nad jezerom i dolinom. „Ko je ovo izgradio?“, pitao sam ih. Odgovor je zvučao upečatljivo: „Slobodni ljudi“. „A ko su oni bili?“. „Naši djedovi“. „Da, ali da li su oni bili Srbi, Bugari, Grci ili Turci?“ „Nisu bili Turci, bili su kršćani“. I to je, izgleda, bilo sve što su oni znali.

Brailsford, str. 99.-100.

Henry Noel Brailsford (1873.-1958.), britanski novinar, proveo nekoliko godina na Balkanu kao dobrovoljac u helenofilskoj legiji, zatim kao dopisnik i upravnik britanske dobrotvorne misije u Makedoniji 1903. godine. S puno razumijevanja za makedonsku stvar, objavio rezultate svog kulturološko-historijskog istraživanja na tom području 1905. godine.

Šta je glavni izvor identifikacije iz vizure ovih dječaka? Zašto pisac naglašava kako u selu nije bilo ni škole ni svećenika, a da su seljaci bili nepismeni? Šta misliš, da li bi odgovori dječaka bili drukčiji da su odrasli u drukčijim uvjetima?

Na svjetskoj izložbi svaka država želi istaći svoju posebnost.

Šta je prikazano na ovom bosanskohercegovačkom paviljonu 1900. godine? Analiziraj pozadinu slike (arhitektonske elemente), odjeću, namještaj, ponašanje i izgled ljudi. Prikupi podatke o posljednjoj Svjetskoj izložbi i učesnicima iz tvoje zemlje. Šta je tvoja zemlja odabrala da na njoj prikaže?

Sl. 13. Bosanskohercegovački paviljon na Međunarodnoj izložbi u Parizu (1900.)

IIIc. Nacionalna znamenja

III-11. Riga od Fere – prijedlog zastave i znamenja Grčke (1797.)

Na zastavi i znamenjima Grčke treba da bude Heraklova palica s tri križa; zastava i znamenja su trobojne, crveno na vrhu, bijelo u sredini i crno dolje.²³ Crveno predstavlja carsku purpurnu boju i samoodređenje grčkog naroda; tu boju su koristili naši preci kada su kretali u boj kako se rane koje krvare ne bi vidjele i demoralizirale druge borce. Bijelo je simbol čistote naše borbe protiv tiranije. Crno je smrt na koju smo spremni u borbi za slobodu i otadžbinu. Svi grčki vojnici nose šljemove. Svi grčki vojnici imaju bajonete koje kao mačeve nose zadjenute za pojas, ili, ako je potrebno, i za vrijeme vojne parade, stavljene na puške. Odjeća grčkog vojnika je junačka odjeća koja se sastoji od crnih kraćih pantalona, bijele košulje i crvenih čarapa ili dokoljenica. Svi Grci i Grkinje, kao i svi stanovnici ove republike, moraju imati na šljemovima i kapama oznaku poput ove gore prikazane, nacrtanu ili izvezenu na bijeloj tkanini ili utisnutu na bronzi: to je znak raspoznavanja među slobodnim demokratama i jednakom braćom.

Poslije sticanja nezavisnosti, Grčka je prihvatila samo nekoliko Riginih prijedloga. Pokušaj iznijeti razloge za i protiv prihvatanja čvrstih pravila odijevanja za sve stanovnike jedne države. Uporedi zastavu koju je predložio Riga sa sadašnjom grčkom zastavom (sl. 17).

Parθενών, str. 555.-556.

²³Sličan raspored boja je bio i na zastavi Francuske, mada je umjesto crne bila svijetloplava.

NACIONALNE IDEOLOGIJE

- **Sl. 14. Zastava grčkog ostrva Psare tokom Rata za nezavisnost, na kojoj stoji parola „Sloboda ili smrt“, križ i simboli tajnog društva „Filiki eterija“**

Simaies, str.22.

- **Sl. 15. Rumunska zastava bukureštanske gradske garde s natpisom „Snaga izvire iz jedinstva“ (1867.)**

Dvije ženske figure predstavljaju dvije rumunske kneževine, Moldaviju i Vlašku, koje su se 1859. godine ujedinile u jednu državu.

Šta je bio cilj upotrebe likovnih elemenata koji direktno aludiraju na naciju, na zastavi koja je napravljena za jednu lokalnu ustanovu?

➤ **Sl.16. Zastava i grb Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca / Kraljevine Jugoslavije (1929.)**

Zastava i grb su kombinacija simbola tri vodeće nacije u prvoj jugoslaviji

Koja je svrha ove slike?

Dimić

III-12. Značaj albanske zastave, govor episkopa Fan Stilijan Nolja na pogrebu Faika Konice (1942.)

Dozvolite da kažem i nekoliko riječi o albanskoj zastavi. Kao što znate, nijedna zastava iz našeg susjedstva nije starija od stoljeća i po, a neke nisu stare ni čitavo stoljeće. Naša zastava je stara najmanje 500 godina, a možda čak i nekoliko stoljeća više. Ona je bila zastava Đerđa Kastriota Skenderbega, albanskog nacionalnog heroja koji se 25 godina borio protiv Turaka i bio posljednji kršćanski borac koji je na Balkanu uspješno prkosio najvećim turskim sultanima. Poslije Skenderbegove smrti, Albaniju su napustile evropske sile i ona je bila osuđena da još četiri stoljeća grca pod teškim turskim jarmom. Za to vrijeme je Skenderbegova zastava zaboravljena – niko nije znao za njeno postojanje sve dok jedan mladi naučnik nije u biblioteci našao Barlecijevu biografiju Skenderbega, i u njoj sliku te zastave. Taj naučnik je bio Faik Konica i ta zastava sada prekriva njegov kovčeg, crvena zastava sa crnim dvoglavim orlom upravo je ona koju je Konica „ponovo otkrio“.

Konitza 2000, str. 174.

Ovaj govor održan je u Sjedinjenim Državama, za vrijeme Drugoga svjetskog rata, dok je Albanija bila pod italijanskom okupacijom. Fan Noli (1882.-1965.) bio je pravoslavni episkop i šest mjeseci tokom 1924. albanski premijer i regent. Zbog protivljenja Ahmedu Zoguu morao je da ode u izbjeglištvo, nastanio se u Sjedinjenim Državama gdje je bio ključna osoba za održavanje komunikacije između Albanije i Amerike. Objavio je nekoliko književnih i historijskih radova, kao i rasprava posvećenih vjerskim pitanjima. Sa 63 godine (1945.) stekao je titulu doktora na Univerzitetu u Bostonu gde je odbranio disertaciju o Skenderbegu. Iako su se njegovi odnosi sa Faikom Konicom (vidi II-35) pogoršali kada je Konica postao albanski ambasador u Vašingtonu dok je Zogu bio na vlasti, Noli i Zogu su intenzivno saradivali poslije okupacije Albanije 1939. godine.

Analiziraj tekstove III-11 i III-12. Znaš li značaj zastave tvoje zemlje? Da li svoju zastavu povezuješ s nekim posebnim događajem ili nečim drugim značajnim?

➤ Sl. 17. Današnje zastave zemalja jugoistočne Evrope

Albanija, Bosna i Hercegovina, Bugarska, Hrvatska, Kipar, Grčka, Bivša Jugoslavenska Republika, Makedonija, Rumunija, Slovenija, Srbija i Crna Gora, Turska

Pokušaj da shvatiš značenje ovih zastava. Uporedi boje i njihov raspored. Uporedi ove zastave sa zastavama ostalih evropskih zemalja.

III-13. Himne

A. Grčka himna (1823.)

Znam za sve vas stare,
Božanski vaskrsle,
U svjetlu vam oči zare
Dok se mačevi kale.

Iz grobova našeg roda
Duh će vaš da sine pravo
Kad kliknemo vama – zdravo!
Živjela, živjela sloboda!

Dugo ste bili
Među svijetom što žali
Čekajući glas
Koji će vas pozvati

Ah, sporo stiže taj dan
Jer nikog ne bijaše
Da se u sjenci tirana
Na tako nešto usudi

A sad, sinovi, izdržite
I uzbuđeni dah zadržite
U boj krenite
Tražeć slobodu il smrt

Iz predačkih grobova
Ustaće duhovi
Jer mi ih zovemo:
Živjela, živjela sloboda!

Kapsomenos, str. 93.-94.

Stihove grčke Himne slobodi napisao je Dionisije Solomos, jedan od najvećih grčkih pjesnika (1798.-1857.). Tu pjesmu od 158 stihova napisao je 1823. godine, tokom grčkog rata za nezavisnost. Prve dvije strofe, za koju je muziku komponirao Nikolaos Mantacaros, proglašene su 1864. godine nacionalnom himnom Grčke, umjesto prijevoda himne Bavorske, koji je do tada bio u upotrebi.

B. Hrvatska himna (1835.)

Lijepa naša domovino,
 Oj junačka zemljo mila,
 Stare slave djedovino,
 da bi vazda sretna bila!
 Mila kano si nam slavna,
 Mila si nam ti jedina.
 Mila kuda si nam ravna,
 Mila kuda si planina!
 Teci Dravo, Savo teci,
 Nit ti Dunav silu gubi,
 Sinje more svijetu reci,
 Da svoj narod Hrvat ljubi.
 Dok mu njive sunce grije,
 Dok mu hrašće bura vije,
 Dok mu mrtve grobak krije,
 Dok mu živo srce bije!

Za Hrvatsku, str. 5.

Stihove hrvatske himne napisao je Antun Mihanović (1796.-1861.) i objavio u književnom časopisu *Danica* 1835. godine. Mihanović je rođen u Zagrebu, bio je oficir u vojsci Habzburgovaca i kasnije diplomat. Muziku za stihove je četrdesetih godina XIX. stoljeća napisao Josip Runjanin (1821.-1878.), također habzburški oficir. Hrvati su tu pjesmu početkom XX. stoljeća počeli doživljavati kao svoju himnu. U komunističkoj federativnoj Jugoslaviji priznata je kao himna tadašnje republike Hrvatske i u zvaničnim prilikama izvođena je tek poslije jugoslavenske himne (Hej, Sloveni). Po ustavu iz 1990. godine "Hrvatska Domovina", poznatija kao "Lijepa naša (domovina)", državna je himna Republike Hrvatske. U prvoj verziji pjesme se ne spominje „sinje more“ – te dvije riječi dodate su devedestih godina prošlog stoljeća.

C. Albanska himna (1912.)

Pod zastavom kao jedan
 S jednom željom i jednim ciljem,
 Zakletvu položismo
 U borbu za spas.
 Samo rođeni izdajnik
 Borbe se straši
 Dok hrabar mučenički
 Pada i za domovinu strada.
 Puške u rukama čvrsto držimo
 I domovinu nikome ne damo.
 A ni svojih prava dati nećemo
 I svakog neprijatelja istjeraćemo.
 Sam Gospod reče
 Narodi će nestajati
 Ali – Albanija će živjeti
 Jer mi borimo se za nju, samo za nju.

www.albanian.com/information/history/index.html

Stihove je napisao Aleks Stavre Drenova alijas Asdreni (1872.-1947.). Drenova je dio života proveo u Rumuniji i umro je u Bukureštu. Izvorni naslov pjesme je *Betimi mi flamur* (Zakletva zastavi), a prvi put je objavljena 1912. godine u *Liri e Shqiperise* (Sloboda za Albaniju), albanskim novinama koje su se izdavale u Sofiji. Prve dvije strofe, sa muzikom Ćiprijana Porumbeskua (1853.-1883.) proglašene su albanskom himnom 1912. godine.

Šta znaš o himni svoje zemlje?

NACIONALNE IDEOLOGIJE

➤ **Sl. 18. Historijat državnog grba Bugarske od 1741. godine do danas**

➤ **Sl. 19. Srpski grb prema nacrtu Pavla Ritera Vitezovića (1701.)**

Davidov, str. 21

➤ **Sl. 20. Grb Kraljevine Srbije (osamdesete godine XIX. stoljeća)**

Ljušić, 2001.

Koji elementi su zajednički na svim ovim varijantama grba? Šta je predstavljeno na grbu tvoje zemlje? Odredi simbolički značaj elemenata koji čine grb.

Na ovom grbu kombinirani su carski (vizantijski) dvoglavi orao i štit sa četiri „S“. Nacrt štita uradio je historičar i političar Stojan Novaković.

Uporedi ove dvije slike. Analiziraj sličnosti i razlike. Šta misliš o njima?

➤ **Sl. 21. Grb Kraljevine Crne Gore, 1905.**

III-14. Pokušaj da se u Grčkoj uvede narodna nošnja (1843.)

U interesu privrede i nacionalnog ponosa, a da bi se izbjegli strani luksuz i iskvarenost [što je Grčku i dovelo u situaciju u kojoj se danas nalazi] valjalo bi [...] uvesti narodnu nošnju: jeftinu, prikladnu, elegantnu, sašivenu od materijala koji se najčešće upotrebljavaju i da ih mogu sašiti lokalni krojači [...] koja će odražavati našu nacionalnost, sve nas povezati u nacionalno jedinstvo i pomoći u stvaranju nacije. Grci, koji su nacija za sebe, istovremeno i dio Evrope i dio Azije, slavljani zbog svojih velikih predaka, svakako moraju imati nacionalnu nošnju, nacionalno obrazovanje, nacionalnu kuhinju [...]

Politis, str. 124.

Zašto je državi potreban grb i šta bi grb trebalo da izrazi? Da li grb treba smatrati elementom nacionalnog identiteta, ili pak identiteta države?

Pokušaj razumjeti zašto pisac želi uvjeriti ljude kako je neophodno imati narodnu nošnju. Da li se slažeš s njegovim tvrdnjama? Da li u tvojoj zemlji postoji „narodna nošnja“?

➤ **Sl. 22. Monarhija i država - rumunska razglednica s likom kralja Karola I. (1866.-1914.)**

➤ **Sl. 23. Srpska seljanka u tradicionalnoj nošnji (1865.)**

Zašto je napravljena razglednica s likom kralja? Kako je vladar na njoj prikazan? Kakva osjećanja i stavove treba da nam prenese ta razglednica?

Todić, str. 132.

Tabela 3: Državni praznici u sadašnjim državama jugoistočne Evrope

Zemlja	Datum	Događaj
Albanija	28. novembar	Dan nezavisnosti (1912.)
BRJ Makedonija	8. septembar	Dan nezavisnosti (1991.)
Bosna i Hercegovina	1. mart	Dan nezavisnosti (1992.)
Bugarska	3. mart	Dan oslobođenja (1878.)
Grčka	25. mart	Dan nezavisnosti (1821.)
Kipar	1. oktobar	Dan nezavisnosti (1960.)
Rumunija	1. decembar	Dan ujedinjenja (1918)
Crna Gora	13. juli	Dan državnosti (2006.)
Slovenija	25. juni	Dan državnosti (1991.)
Hrvatska	8. oktobar	Dan nezavisnosti (1991.)
Srbija	15. februar	Dan državnosti (1804.)
Turska	29. oktobar	Dan republike (1923.)

www.seeurope.net ; <http://eh.wikipedia.org>

Državni praznici služe za obilježavanje ključnih događaja u stvaranju nacionalne države. Tokom historije jedne države, a s obzirom na promijenjene političke okolnosti, mogu se promijeniti i praznici, ali ima i država, kao što je recimo Albanija, koje kroz čitavu svoju historiju slave iste praznike. Dobar primjer države koja je mijenjala svoje praznike jeste Rumunija, koja je u drugoj polovini XIX. i prvoj polovini XX. stoljeća kao svoje najvažnije državne praznike obilježavala 24. januar, dan ujedinjenja Vlaške i Moldavije 1859. godine, i 10. maj, koji je imao trostruku simboliku: tog dana je krunisan Karol I. Od Hoencolerna za kneza Rumunije (1866.), zatim, proglašena je nezavisnost (1877.) i kraljevina (1881). Za nacionalne praznike proglašeni su i rođendani kralja i kraljice. Za vrijeme komunističkog režima glavni nacionalni praznik bio je 23. august (1944.), a ostali praznici bili su od međunarodnog značaja: Prvi maj i Sedmi novembar. Poslije pada komunističkog režima za državni praznik izabran je 1. novembar (1918.) jer je tog dana, ujedinjavanjem Transilvanije s Kraljevinom Rumunijom, nastala Velika Rumunija.

Koji događaji se obilježavaju u zemljama jugoistočne Evrope? Koji se još historijski datumi obilježavaju u tvojoj zemlji?

Organizirajte istraživanje:

Saznaj nešto više o državnim praznicima u tvojoj zemlji i o tome kako ljudi razumiju i pamte te datume. To može biti zanimljivo. Razgovaraj o tome sa članovima porodice ili poznanicima koje odabereš da ti pomognu u istraživanju. Pitaj ih šta znaju o značaju državnih praznika, da li su nekada ranije slavili nešto drugo, kako su se državni praznici obilježavali dok su oni bili mladi i kako su provodili vrijeme tokom praznika. Pokušaj i da saznaš koliko su bili važni vjerski i tradicionalni praznici u zajednici u kojoj živiš.

III d. Nacionalna mitologija

➤ Sl. 24. Slikovno predstavljanje nacije

A. Slobodna Bugarska – litografija Georgi Dančova (1879.)

Kako je Bugarska ovdje predstavljena? Da li se i u tvojoj zemlji mogu naći slične slike?

B. Francuske razglednice na kojima su predstavljene Srbija i Crna Gora

Analiziraj na koji su način predstavljene ove zemlje i njihova nacionalna obilježja. Obrati pažnju na to što su predstavljene ženskim likovima.

III-15. Historijski korijeni makedonske nacije – Đorđi Pulevski, *Za Makedonce* (1879.)

Za Makedonce

Naša otadžbina, Makedoncima draga
Bila je kraljevina kralja Filipa
I drevno carstvo Aleksandra cara.
Naš makedonski car, u cijelom svijetu poznat
Kao Aleksandar Veliki
Ostavio je svoje balkansko carstvo
Svim slovenskim brđanima.
[...]
Moramo voljeti otadžbinu,
I činiti sve da je dobijemo,
Jer to je naše staro makedonsko carstvo.
Hajdemo svi zajedno
Učinimo sve da sebe spasemo [...]
I našu pravoslavnu makedonsku braću.

Budimo kao jedan i borimo se hrabro
Kao naši preci uz cara Aleksandra.
Neka naše pjesme čuvaju uspomenu na nas.
Neka historija oživi,
A mi ćemo ostvariti ono što nam je ostavila
u amanet.
Lijepe su uspomene na naše stare makedonske pretke,
Svojim djelima mi moramo posvetiti
njihove kosti,
I pretvoriti ih u zlatne vijence.
Neka se zavihori stari makedonski bajrak
Sa svetim Đorđem na jednoj
I svetim Dimitrijem na drugoj strani.
Pa ćemo se boriti ispod tih svetih znaka
[...]

Pulevski, str. 57.-58.

Đorđi Pulevski (1838.-1895.), objavio nekoliko komparativnih rječnika, gramatika makedonskog jezika i prijedloga pravopisa, kratkih historija, genealogija i zbirki narodnih pjesama. Bio je tipični romantičar, želio je pomoći stvaranju makedonske nacije povezujući „zlatno doba“ drevne Makedonije s današnjim Makedoncima koji govore slovenskim jezikom. Iako nije bio pjesnik, objavio je Makedonsku pjesmaricu u Sofiji 1879. godine.

Šta misliš o ciljevima i poruci ove pjesme? Šta je pjesnik htio da nam saopći? Zašto je odlučio da piše u stihovima?

➤ **Sl. 25. Heroji historije kao savremeni uzori**

A. Leonida, kralj u drevnoj Sparti, poručuje Perzijancima da se neće predati: „Μολων Λαβει“ („Dođite i sami uzmite“), slika iz grčkog udžbenika (1901.)

Narodni muzej, Beograd

Kakva je uloga ove slika? Kakva osjećanja i stavove treba da nam prenese ova slika?

III-16. Sjećanje dr. Rize Nura o uticaju narodnih priča o junacima

Čitao sam ih sa zadovoljstvom i uzbuđenjem. Što sam više čitao, to sam više želio da i sam budem heroj. Sada mi je tek jasno da su te knjige govorile o drevnim herojstvima Turaka. Šteta što to danas više nema nikakvu vrijednost. Potrebno je ponovo pisati o tome i predstaviti na moderniji način [...] Koliko su važne te knjige? Potpuno sam uvjeren da 90 odsto obrazovanja koje su Turci sticali u toku djetinjstva, **i koje ih je podstaklo da i sami postanu heroji i osvoje toliko mnogo**, dolazi upravo iz takvih knjiga. One pripovijedaju o herojstvima Turaka od kada su primili islam. Treba to malo prilagoditi i ponovo napisati jer može da bude vrlo korisno za nacionalno obrazovanje.

Koulouri, str. 72.

Nur, str. 90.-91.

Koje vrijednosti i stavove prenose ova slika i propratni tekst? Kako je Leonida predstavljen u odnosu na druge figure sa slike? Koje on mjesto zauzima u prostoru slike? Zašto?

Šta misliš o ulozi književnosti u jačanju nacionalnog identiteta? Da li si čitao književna djela koja su oblikovala ideju tvog nacionalnog identiteta?

²⁴Vasa Čarapić jedan je od vođa Prvog srpskog ustanka (1804.-1813.).

NACIONALNE IDEOLOGIJE

➤ Sl. 26. Simboličko predstavljanje političkih događaja

A. Crnogorski ustanak – slika Đure Jakšića (1832.-1878.)

B. Ujedinjena Bugarska – slika Nikolaja Pavloviča (1885.)

Sl.

Narodni muzej, Beograd

Postavi dva pitanja u vezi s ovom slikom. Uporedi tvoja pitanja s pitanjima drugih učenika.

Slika predstavlja trenutak ujedinjenja Bugarske i Rumelije 1885. godine. Bugarska se majčinski odnosi prema novoj zemlji. U pozadini osoba koja plače treba da sugerira kako su i druge zemlje željele da se priključe Bugarskoj, ali nisu mogle.

Opiši sliku. Pogledaj odjeću. Šta možeš o tome reći? Koje su sličnosti, a koje razlike između ove slike i „Slobodne Bugarske“? Kakva je uloga slika s tematikom iz historije?

III-17. Rumunski zakon o očuvanju uspomene na narodnu heroinu Ekaterinu Teodoroiju (1921.)

Zakon o spomeniku, rodnoj kući i ženskom institutu „Ekatarina Teodoroiju“

Član 1. – Za očuvanje uspomene na svetu djevicu heroinu Ekaterinu Teodoroiju, koja je hrabro poginula za svoju otadžbinu, u gradu Targu-Jiuu bit će podignut spomenik kao dio komemorativnog centra u slavu „pobjede na Jiuu“, na kojem će biti upisana imena svih oficira koji su pali u pobjedonosnoj bici u dolini rijeke Jiu, a na prvom mjestu bit će ime Djevice potporučnika.

Izgradnja, održavanje i nadzor nad spomenikom je u nadležnosti „Društva za grobove heroja palih u ratu“, a pod nadležnošću Ministarstva rata.

Ministarstvo će putem javnog konkursa odabrati odgovarajući projekat za izgradnju spomenika.

Član 2. – Posmrtni ostaci Djevice bit će preneseni iz Muncelula i sahranjeni u podnožju spomenika. Spomen će se održavati svake godine na dana kada je donesen specijalni zakon o čuvanju uspomene na heroje. Osim toga, bogoslužjenje za upokojene i litija bit će održavani u Vadeni (Gorj), rodnom mjestu Heroine, na dan pobjede kod reke Jiu, i sve škole u zemlji tada će upriličiti predavanja na tu temu.

Član 3. – Kuća u selu Vadeni, oblast Gorj, u kojoj je Djevica rođena, bit će obnovljena i trajno sačuvana, kao i dvorište, i oboje će biti proglašeno za mjesto od historijskog značaja.

[...] Jedna kuća bit će sagrađena za porodicu Heroine, u istom mjestu, koja će na poklon dobiti šest ari zemlje, stoku i oruđe neophodno za održavanje skromnog seoskog domaćinstva. Odredbe ovoga zakona ne isključuju porodičnu penziju koja se daje kao pomoć porodici preminulog brata Heroine. [...]

Član 6. – Pod nadzorom Predsjedništva Vijeća, Vijeće ministara će ministarstvima raspodijeliti novac prikupljen za spomenik, kuću i školu.

„Monitorul...“, str. 3112

Ekaterina Teodoroiju (pravo ime Toderoiju) (1894.-1917.), kćerka seljaka, radila kao medicinska sestra 1916. godine. Nijemci su je zarobili u bici kod Podul Jiuu, ali je pobjegla i nastavila da se bori u Valea Jiui. Kada je od eksplozije granate ranjena u obje noge, od kralja Ferdinanda I. (1914.-1927.) dobila je orden *Virtutea militara* (Vojnička vrlina) i čin potporučnika. Ponovo je radila u bolnici u Jašiju, da bi se poslije opet vratila u borbenu jedinicu i vodila bataljon u borbi kod Marašeštija gde je u noći između 22. i 23. augusta 1917. godine i poginula.

Šta misliš, zašto se smatralo važnim da se podigne spomenik Ekaterini Teodoroiju? Kakav je ona simbol? Kakva se osjećanja prenose kroz sjećanje na nju, i kome se ona prenose? Šta misliš, da li je veličanje heroja usmjereno na sjećanje samo radi njih samih, ili je glavni cilj u sferi obrazovanja, ili čak politike? Nabroj tri ličnosti koje su najistaknutiji nacionalni simboli u tvojoj zemlji. Koliko je od njih muškaraca, a koliko žena i djece? Po kojim djelima su oni postali slavni?

- **Sl. 27. Rumunski plakat povodom 70 godina od osnivanja moderne države (1929.)**

Na plakatu je prikazana mapa Velike Rumunije, a po njoj su raštrkane slike istaknutih historijskih ličnosti i političkih vođa. U centru je slika mladog kralja Mihaila I. Druge ličnosti vezane su ili za ideju rumunskog ujedinjenja (Mihail Hrabri, vlaški knez 1593.-1601., koji je na kratko vrijeme ujedinio Vlašku, Moldaviju i Transilvaniju; Aleksandar Joan Kuza, izabran za kneza Moldavije i Vlaške 1859.; Mihail Kogalniceanu, premijer za vrijeme vladavine Kuze), ili pak ideju monarhije (kraljevi Karol I. i Ferdinand I.). Sa strane se vide likovi rimskog cara Trajana i dačanskog kralja Dečebala, simbola plemenitog porijekla Rumuna. Datum odštampan na vrhu plakata, 10. maj, u to vrijeme je bio nacionalni praznik u Rumuniji zato što je na taj dan Karol I. proglašen za kneza Rumunije (1866.), a zatim, na taj dan proglašena je nezavisnost Rumunije (1877.) i proglašeno Rumunsko Kraljevstvo (1881.)

Znaš li za neke slične plakate u tvojoj zemlji? Da li znaš za neke slične vrste propagandnih plakata? Uporedi ovaj plakat sa sl. 16. Kakva je svrha takvih materijala?

➤ Sl. 28. Hrvatska poštanska marka s likom slavnog košarkaša Dražena Petrovića (1994.)

Sl.

III-19. Sjećanje na Husein-kapetana Gradašćevića u Bosni

Husein Gradašćević je bio živa legenda svoga vremena. I nakon smrti smatran je mučenikom-šehidom bosanskog ponosa. Poznata je izreka medju Bošnjacima da *“godinama nakon njegove smrti ni jedan čovjek medju našim narodom nije bio u stanju da ne zaplače pri spomenu njegovog imena”*. Takav pozitivan osjećaj nije vladao samo kod bošnjačkog stanovništva, nego i kod kršćana iz Posavine koji su decenijama imali slično mišljenje. Nakon jugoslavenskih ratova [...] Gradašćević je u širim krugovima ponovno smatran najvećim bosnjačkim nacionalnim herojem; on je simbol nacionalnog ponosa i duha.

http://en.wikipedia.org/wiki/Husein_Gradascevic
(pristupljeno 08.08.2007)

Poslije uspješne karijere Dražen Petrović tragično je izgubio život u automobilskoj nesreći 1993. godine. On je vjerovatno jedan od malobrojnih Hrvata koji je prihvaćen kao nacionalni heroj modernog doba.

Zašto se sportske zvijezde ponekad smatraju nacionalnim herojima? Kakvu vrstu heroizma oni predstavljaju? Kakav je odnos tog heroizma i heroizma u ratu i pokretu otpora? Zašto je lik Dražena Petrovića na poštanskoj marki?

III-18. Savremeni historičar o historiji albanskog grba (2000.)

Nacionalni grb: dvoglavi crni orao raširenih krila na crvenom štitu. Napravljen je na osnovu heraldičkog simbola nacionalnog heroja Đerđa Kastriota Skenderbega (1405.-1468.). Prvi put se kao heraldički simbol pojavio na Skenderbegovom pečatu. Na pečatu je dvoglavi orao raširenih krila i šestokraka zvijezda. Otisak pečata pronađen je na dokumentima iz 1459. godine, kada su papa Pikolomini II. I Kongres iz Mantove priznali simbole Skenderbega.

Gjin Varfri, str. 19.

Zašto historičar tvrdi da je grb njegove nacionalne države star i slavan? Zašto je to danas značajno? Šta ti misliš o ulozi nacionalnih simbola?

Husein-kapetan Gradašćević (1802-1834) je bio vodja borbe za bosansku autonomiju unutar Osmanskog carstva. Sa samo 19 godina, poslije rane smrti brata, on postaje vojni kapetan u regionu Gradačca u sjevernoj Bosni. Pod njegovom upravom stanovništvo Gradačca je uživalo prosperitet i toleranciju. Nezadovoljan reformama Mahmuda II i osmanskim političkim odlukama koje se odnose na Bosnu, početkom 1831. godine Husein-kapetan Gradašćević preuzima vodjstvo pobune za autonomiju Bosne. Nakon nekoliko pobjeda, koje su mu omogućile da vlada Bosnom više od godinu dana, 1832. godine je poražen od osmanske vojske i prisiljen na izgnanstvo. Nakon što je fermanom od sultana dobio pomilovanja, Husein je prihvatio da ode u Istanbul, ali nije odustao od svojih ideala, te mu nije bilo dozvoljeno da se vrati u Bosnu. Umro je mlad u Istanbulu, sa samo 32 godine

Koliko je značajno što Husein-kapetan Gradašćević nije bio zaboravljen, ne samo od strane Bošnjaka, nego i kršćana? Zasto? Da li znaš druge političke ili vojne vodje 19. stoljeća koji su bili primorani da žive ili umru u progonstvu?